

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy senátu Jana Filipa, soudce Radovana Suchánka a soudce zpravodaje Jaroslava Fenyka o ústavní stížnosti stěžovatelky **A. P.**, zastoupené Mgr. Simonou Hinkelmannovou, advokátkou se sídlem Slovanská 275/16, Šumperk, proti rozsudku Okresního soudu Praha - západ ze dne 20. října 2021, č. j. 14 T 32/2020-350, usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 26. ledna 2022, č. j. 9 To 1/2022-376, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. července 2022, č. j. 6 Tdo 574/2022-408, za účasti **Okresního soudu Praha-západ, Krajského soudu v Praze a Nejvyššího soudu**, jako účastníků řízení a **Nejvyššího státního zastupitelství**, jako vedlejšího účastníka řízení, takto:

I. Rozsudkem Okresního soudu Praha - západ ze dne 20. října 2021, č. j. 14 T 32/2020-350, usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 26. ledna 2022, č. j. 9 To 1/2022-376, a usnesením Nejvyššího soudu ze dne 27. července 2022, č. j. 6 Tdo 574/2022-408, bylo porušeno stěžovatelčino ústavně zaručené základní právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a princip presumpce nevinny podle čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

II. Rozsudek Okresního soudu Praha - západ ze dne 20. října 2021, č. j. 14 T 32/2020-350, usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 26. ledna 2022, č. j. 9 To 1/2022-376, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. července 2022, č. j. 6 Tdo 574/2022-408, se ruší.

Odůvodnění:

I. Vymezení předmětu řízení

1. Ústavní stížností doručenou Ústavnímu soudu dne 28. 10. 2022 se stěžovatelka domáhá zrušení shora vymezených rozhodnutí Okresního soudu Praha - západ (dále jen „okresní soud“), Krajského soudu v Praze (dále jen „krajský soud“) a Nejvyššího soudu s tvrzením, že jimi byla porušena její ústavně zaručená základní práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a princip presumpce nevinu podle čl. 40 odst. 2 Listiny.

II. Posouzení splnění procesních předpokladů

2. Ústavní stížnost byla doručena Ústavnímu soudu včas, osobou oprávněnou a řádně zastoupenou advokátkou, předcházelo jí vyčerpání všech procesních prostředků, které zákon stěžovatelce k ochraně jejích práv poskytuje, a splňuje tedy všechny procesní předpoklady stanovené zákonem č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“).

III. Rekapitulace skutkového stavu a procesního vývoje

A) Skutkový stav

3. Stěžovatelka byla trestně stíhána pro skutek, jehož popis byl obecnými soudy v průběhu trestního řízení částečně měněn (viz dále) a který měl, stručně vyjádřeno, spočívat v tom, že stěžovatelka měla dne 5. 7. 2019 v době od 14:15 do 14:45 hod. v chatové osadě nejprve vyskládat tři větší žulové kameny k zabránění odjezdu osobního motorového vozidla poškozených, a poté, co k vozidlu přišla poškozená - matka s nezletilou dcerou a tázala se, zda kameny k jejímu vozidlu umístila stěžovatelka a proč, měl mezi stěžovatelkou, nacházející se v tu dobu na pozemku své rekreační chaty, a poškozenou nejprve proběhnout vzájemně vyhrocený slovní konflikt s využitím vulgarismů, při němž stěžovatelka zastávala názor, že na místě, kde poškozená vozidlo zaparkovala, parkovat nesměla, a vyzývat ji k odjezdu, na což poškozená měla reagovat dotazem, proč by tam nesměla parkovat, když tam parkuje celý život, odstranit kameny a vozidlo přeparkovat do své zahrady, načež před pozemek přišla i její matka s druhou nezletilou dcerou a stěžovatelka měla reagovat tak, že se začala k poškozené přibližovat s dřevorubeckým kalačem s délkou topůrka 90 cm a 26 cm velkou štípací ocelovou částí a následně se vrátit na svůj pozemek, přičemž mezi stěžovatelkou a poškozenou měl stále probíhat verbální konflikt a stěžovatelka měla ukončit výhrůžky až po příjezdu svědka H., který přivolal Policii České republiky (dále jen „předmětný skutek“).

4. V průběhu řízení docházelo k úpravám nejen popisu, ale i rozsahu skutku (viz dále), zejména se měnila skutková zjištění ohledně toho, zda stěžovatelka poté, co poškozená přeparkovala vozidlo, měla k této přistupovat na vzdálenost jednoho metru s kalačem obouruč napřaženým nad hlavou a vyhrožovat jí, že jí rozmlátí vozidlo a vyzývat ji, „*at' si to rozdají*“, ujistovat ji, že se jí nebojí, mávat kalačem nad hlavou a výhrůžky opakovat, v důsledku čehož poškozená v obavě o zdraví své i svých dětí měla tyto i se svou matkou vykázat z místa pryč, přičemž děti plakaly a měly ze stěžovatelky obavy.

B) Trestní příkaz, první usnesení okresního soudu a první usnesení krajského soudu

5. Proti stěžovatelce (*pozn. Ústavního soudu - v té době stěžovatelka ještě byla úředně vedena jako muž, ale již podstoupila operativní změnu pohlaví*) okresní soud vydal dne 11. 3. 2020, č. j. 14 T 32/2020-214, trestní příkaz, jímž ji uznal vinnou ze spáchání přečinů nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1, odst. 2 písm. c) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“), a výtržnictví podle § 358 odst. 1 trestního zákoníku, za něž ji odsoudil podle § 353 odst. 2 trestního zákoníku za použití § 43 odst. 1 trestního zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v délce trvání sedmi měsíců, jehož výkon podle § 81 odst. 1 trestního zákoníku podmíněně odložil na zkušební dobu v délce trvání osmnácti měsíců podle § 82 odst. 1 trestního zákoníku. Součástí popisu skutku byly i okolnosti popsané výše sub 4.

6. Stěžovatelka podala proti tomuto trestnímu příkazu odpor, a proto její věc okresní soud projednal opakovaně v hlavním líčení a usnesením ze dne 31. 7. 2020, č. j. 14 T 32/2020-251 (dále jen „první usnesení okresního soudu“), podle § 222 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, její trestní věc postoupil Městskému úřadu Černošice k projednání přestupku, neboť dospěl k závěru, že nejde o trestný čin. Podle popisu skutku měl verbální konflikt od počátku být vzájemný a stěžovatelka měla poté, co poškozená přeparkovala vozidlo, za ní a její matkou s vnučkou v náručí přicházet od vrat s kalačem podél těla, s nímž se následně vrátila na svůj pozemek za soustavného vzájemného verbálního napadání.

7. Okresní soud vyslechl v hlavním líčení stěžovatelku, která uvedla, že kameny kolem vozidla rozložila ona, že poškozená poté, co zjistila, že tak učinila stěžovatelka, jí začala nadávat ohledně změny pohlaví, k čemuž se připojila i její matka, což stěžovatelka neřešila a šla pro ovladač vrat, aby kameny odklidila, přitom zapomněla, že má v ruce kalač, mezitím poškozená kameny odklidila a s autem odjela a situace se uklidnila, až poté přiběhl nějaký cizí muž a začal na ni křičet, že ohrozila jeho děti. Poškozená uvedla, že na ni stěžovatelka hystericky křičela a urážela ji, děti byly z toho v šoku, stěžovatelka se od vrat k nim rozběhla se sekerou v náprahu obouruč a začala jí máchat, přičemž jí vyhrožovala; poškozená stěžovatelce nijak nenadávala.

8. Dále byli vyslechnuti matka poškozené, která potvrdila její verzi; svědek H., který uvedl, že i na něj stěžovatelka postupovala se sekerou, proto zavolal policii; svědkyně M. a svědek K., sousedi stěžovatelky, kteří vypověděli, že s poškozenou se znají několik let, mají s ní hezké vztahy, že na parkování na daném místě je stěžovatelka citlivá, že poškozená s její matkou se začaly se stěžovatelkou hádat kvůli zablokovanému vozidlu, nadávali jí do „transek“ a narážely na její pohlaví, zatímco stěžovatelka jim opětovala nadávky, že svědkyně viděla, že stěžovatelka měla sekeru, ale neviděla, že by s ní máchala, svědek přes okno viděl jen hlavu stěžovatelky a rovněž žádný kalač nezpozoroval. Vyslechnuty byly rovněž zasahující policistky, které pouze uvedly, že přijaly hlášení, že muž v dámských šatech někoho ohrožuje sekerou, situace byla ale už v klidu, stěžovatelka byla rozčilená, ale spolupracovala a spíše z toho byla nešťastná, policistkám sdělila, že se jí lidé posmívali a sekeru si vzala na svou obranu, aby ji více poslouchali.

9. Se souhlasem státního zástupce byl čten také znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a klinická psychologie k duševnímu stavu stěžovatelky, podle něž tato netrpí žádnou duševní poruchou a hormonální léčba v procesu přeměny pohlaví nemohla na její rozpoznávací a ovládací schopnosti mít vliv, psychiatrickým vyšetřením však byla zjištěna kverulatořní osobnost s paranoidními rysy. Byly provedeny i listinné

důkazy, zejména protokol o ohledání místa činu, odborná vyjádření k hodnotě kalače a osobního motorového vozidla, výpis z rejstříku trestů a opis z evidence přestupků stěžovatelky, které byly bez záznamu, a zpráva o její pověsti, která rovněž nepřinesla negativních poznatků.

10. Na základě takto provedeného dokazování okresní soud dospěl k závěru, že nebylo prokázáno, že by se stěžovatelka vůči poškozeným dopustila výhrůžek násilí, neboť proti sobě stály dvě protichůdné verze stěžovatelky a poškozených, přičemž žádný další důkaz verzi poškozených nepotvrdil. Samotné vzájemné verbální napadání pak okresní soud nevyhodnotil jako natolik závažné, aby zakládalo trestní odpovědnost za některý trestný čin uvedený v obžalobě.

11. Ke stížnosti státního zástupce v neprospěch stěžovatelky krajský soud v neveřejném zasedání usnesením ze dne 15. 10. 2020, č. j. 9 To 272/2020-260 (dále jen „první usnesení krajského soudu“), podle § 149 odst. 1 písm. b) trestního řádu napadené usnesení zrušil a uložil okresnímu soudu, aby o věci znovu jednal a rozhodl. Krajský soud nejprve zrekapituloval obsah některých provedených důkazů a okresnímu soudu vytkl, že se nezabýval místem zaparkování vozidla, neboť z plánu místa činu podle něj vyplývá, že zaparkované vozidlo poškozené stěžovatelce nijak ve výjezdu bránit nemohlo. Taktéž okresní soud podle něj dostatečně nezohlednil, že stěžovatelka podle svých vlastních slov poškozené řekla, že má štěstí, že jinde by to řešili propíchnutými koly.

12. Okresní soud podle krajského soudu rovněž jednostranně vyložil výpovědi svědků K. a M. a přehlédl, že svědkyně M. měla tendenci chování stěžovatelky omlouvat; uvedla, že slyšela křik dětí a připustila, že byla ráda, že byla k incidentu přivolána Policie České republiky; že se nakupilo více věcí a v daném okamžiku to byla poslední kapka a dopadlo to špatně, z čehož krajský soud dovodil, že tato svědkyně incident vyhodnotila jako vážný; svědek K. zase uvedl, že stěžovatelka byla na parkování před svým pozemkem dlouhodobě háklivá a že v minulosti žádal osoby, které na daném místě parkovaly, o přeparkování, aby byl klid: „...což by nejspíše nečinil, pokud by měla obžalovaná reagovat tak klidně, jak okresní soud předpokládá,“ jak krajský soud uzavřel. Krajský soud také okresnímu soudu vyčetl, že se nedbale zabýval podmínkami aplikace § 12 odst. 2 trestního zákoníku.

13. Krajský soud okresnímu soudu uložil, aby se mnohem pečlivěji vypořádal s tvrzenými výhrůžkami a s celkovou intenzitou jednání stěžovatelky, zejména jejího dopadu na přítomné osoby a počátek komunikace s poškozenou, tedy zda vzájemnému slovnímu konfliktu nepředcházely řeč a nadávky ze strany stěžovatelky. Za tímto účelem uložil krajský soud okresnímu soudu pokyn, aby vyslechl svědka prap. J., dalšího ze zasahujících policistů, a svědkyni Ch., sousedku stěžovatelky, přičemž nevyloučil ani další doplnění dokazování.

C) Druhé usnesení okresního soudu, druhé usnesení krajského soudu

14. Okresní soud usnesením ze dne 8. 1. 2021, č. j. 14 T 32/2020-283 (dále jen „druhé usnesení okresního soudu“), opět podle § 222 odst. 2 trestního řádu postoupil věc Městskému úřadu v Černošicích k projednání přestupku, neboť podle jeho závěru nešlo o trestný čin. Okresní soud v novém hlavním líčení vyhověl pokynu krajského soudu a doplnil dokazování o výslech svědkyně Ch. a dalšího souseda, kteří incident přímo neviděli, pouze vypovídali o tom, co o něm slyšeli, a k pověsti stěžovatelky, kterou

osobně znali, přičemž oba svědci potvrdili, že se stěžovatelkou nikdy neměli žádné konflikty a považovali ji za slušného člověka. Dále byl vyslechnut prap. J. a další zasahující policista, kteří uvedli, že byli k incidentu přivoláni, až když už skončil, na základě informací od operátora, že na místě muž převlečený za ženu ohrožuje lidi sekýrou. Tato informace měla původ od svědka H., který byl na místě vznětlivý, arogantní a měl narážky na stěžovatelku, že je to chlap oblečený v ženských šatech. Stěžovatelka byla podle policistů rozrušená, ale spolupracovala, na výzvu vydala předmětný kalač a následovala policisty k podání vysvětlení na stanici, výslech byl složitý, stěžovatelka se opakovaně vracela k minulosti a celý výslech proplakala. Poškozené zasahující policista hodnotil spíše jako našťavané než vystrašené, děti mu přišly v normálním rozpoložení. Vyslechnuta byla také tehdejší manželka stěžovatelky, která uvedla, že stěžovatelka byla v době předmětného skutku rozrušená, neboť následoval po incidentu s jejím bratrem, který prováděl stalking, má maniodepresivní syndrom a vyhrožoval jim smrtí a před pozemkem stěžovatelky se objevila tou dobou hromada proutí. V minulosti stěžovatelka žádné incidenty kvůli parkování neměla, jenom jednou prosila řidiče, aby přeparkoval, což tento učinil.

15. Na základě takto doplněného dokazování okresní soud dospěl ke stejným skutkovým závěrům jako ve svém prvním usnesení. Žádná nová výpověď neosvětlila blíže samotný průběh incidentu, nové výpovědi podpořily spíše verzi stěžovatelky, neboť svědci - sousedé potvrdili její nekonfliktnost, svědci - policisté pak to, že stěžovatelka byla terčem urážek pro svou genderovou identifikaci. Odlišné verze stěžovatelky a poškozených okresní soud vysvětlil rozdílnými psychologickými faktory, které na ně působily (stěžovatelka reagovala podrážděně kvůli předchozí aféře s bratrem, jakož i kvůli invektivám pro její pohlaví; poškozené kvůli rozčilení z toho, že jim zablokování vozidla v horkém letním dni zabránilo vyrazit s dětmi na výlet – viz bod 24. druhého usnesení okresního soudu); naopak svědci K. a M. neměli důvod stranit ani jedné z účastnic konfliktu, slyšeli celý incident a žádné výhrůžky nepotvrdili. Také vyloučili, že by na počátku incidentu byly přítomny děti či že by s verbálním napadáním začala stěžovatelka. Podle okresního soudu bylo pochopitelné, že vyslechla-li si stěžovatelka urážky týkající se své genderové identifikace, že se dostala do stresu a začala jednat emotivně, ačkoliv samozřejmě problematiku parkování před svým pozemkem mohla řešit i jinak. Jak mohl okresní soud sám vidět i v hlavním líčení, stěžovatelčina výrazná gestikulace mohla vést i v době předmětného skutku k tomu, že si ji poškozené nesprávně vyložily jako vyhrožování kalačem, který měla poškozená v rukách. Předmětný skutek tak nepřekročil hranice individuálního sporu, a tedy na něj nebylo zapotřebí reagovat prostředky trestního práva pro nedostatečnou společenskou škodlivost.

16. Proti tomuto usnesení opět podal státní zástupce stížnost v neprospěch stěžovatelky, na jejímž podkladě krajský soud usnesením ze dne 11. 3. 2021, č. j. 9 To 65/2021-298 (dále jen „druhé usnesení krajského soudu“), opět v neveřejném zasedání podle § 149 odst. 1 písm. b) trestního řádu napadené usnesení zrušil a uložil okresnímu soudu, aby ve věci znovu jednal a rozhodl. Krajský soud konstatoval, že okresní soud splnil jeho pokyny ohledně doplnění některých důkazů a že se přitom nedopustil žádných procesních pochybení, přesto okresní soud chyboval, neboť se nevypořádal se všemi rozhodnými skutečnostmi.

17. Úvaha okresního soudu, že ačkoliv stěžovatelce dlouhodobě parkování před jejím pozemkem bránilo natolik, že přikročila k rozestavení kamenů kolem zaparkovaného vozidla, nesvědčí takové jednání o tom, že by chtěla vyvolat konflikt a nevylučuje, že

chtěla problém s parkováním řešit slušně, neměla podle krajského soudu oporu v provedeném dokazování. Krajský soud zdůraznil, že bylo potvrzeno, že stěžovatelka skutečně s kalačem v ruce šla směrem k poškozeným, že si ani nezjišťovala, či vozidlo takto blokuje, a že pronesla poznámku, že jinde by to řešili propíchnutím kol.

18. Dále krajský soud podrobně rekapituloval jednotlivé svědecké výpovědi a vyvozoval z nich určité skutkové závěry, např. že jedna ze zasahujících policistek vypověděla, že stěžovatelka jí sdělila, že si kalač vzala na obranu, aby ji více poslouchali, což vyvrátilo, že jej měla s sebou jen jako pracovní nástroj, přičemž při příjezdu policistů stěžovatelka plela zahradu, tedy vykonávala činnost, k níž kalače zapotřebí nebylo; a že zasahující policista popsal její agresivitu, kdy stěžovatelka dokonce na výzvu k vydání kalače reagovala jeho pohozením směrem k němu. Argumenty okresního soudu odůvodňující nevěrohodnost poškozených krajský soud bez bližšího vysvětlení vyhodnotil jako opětovně nevyznívající zcela přesvědčivě. Svědci K. a M., o jejichž výpovědi se okresní soud opíral, podle krajského soudu neviděli celý konflikt, navíc se o dětském pláči i v jeho úvodu zmínili, což okresní soud opomněl.

19. K právní kvalifikaci krajský soud zdůraznil, že úvahy okresního soudu sice vedou k závěru o vyloučení trestní odpovědnosti pro přečin nebezpečného vyhrožování, nezabývají se však kvalifikací předmětného skutku jako přečinu výtržnictví. Okresní soud rovněž nespécifikoval, který přestupek by mohl být v předmětném skutku spatřován.

20. Krajský soud uzavřel, že okresní soud v dalším hlavním líčení nemusí provádět nové dokazování, neboť to bylo provedeno úplně, musí však znovu hodnotit důkazy ve smyslu § 2 odst. 5, odst. 6 trestního řádu jednotlivě i v jejich souhrnu a zejména se přesvědčivým způsobem vypořádat s věrohodností poškozených. Znovu se bude muset zabývat podmínkami pro aplikaci § 12 odst. 2 trestního zákoníku, a dospěje-li k závěru, že předmětný skutek není trestným činem, ale přestupkem, bude muset označit, o který přestupek by mělo jít.

D) Zprošťující rozsudek, třetí usnesení krajského soudu

21. Okresní soud poté rozsudkem ze dne 12. 5. 2021, č. j. 14 T 32/2020-321 (dále jen „zprošťující rozsudek“), znovu rozhodl tak, že stěžovatelku podle § 226 písm. a) trestního řádu zprostil obžaloby. Okresní soud v souladu se závěrem krajského soudu nedoplňoval dokazování, a tedy vycházel z důkazů výše popsaných. Opětovně dospěl k závěru, že obhajoba stěžovatelky nebyla dostatečně vyvrácena, a tak v souladu se zásadami *in dubio pro reo (sic!)* a subsidiarity trestní represe okresní soud stěžovatelku obžaloby zprostil. Byl veden v zásadě stejnými úvahami jako ve svém druhém usnesení, podrobně se však vypořádal s výtkami krajského soudu.

22. K nim uvedl, že stěžovatelka nikdy netvrdila, že by jí zaparkované vozidlo bránilo ve vjezdu, jen jí vadilo z důvodu nepřehlednosti v místě vjezdu a možnému riziku ze strany jejího bratra. V době příjezdu policejní hlídky bylo již vozidlo přeparkováno, proto se policisté nemohli relevantně vyjádřit k tomu, zda vozidlo stěžovatelce překáželo, či nikoliv. Stěžovatelka nikomu také nevyhrožovala propíchnutím pneumatik, jen uvedla, že by se to tak řešilo „jinde“. Uvedla-li svědkyně M., že byla ráda, že přijela policie, nebylo to kvůli vyhrocenosti původního incidentu, ale, jak výslovně uvedla, proto, že situace začala být vyhrocená až po jeho skončení, když na místo dorazil svědek H. Skutečnost, že stěžovatelka v době příjezdu policistů plela, nevypovídá podle okresního

soudu nic o tom, jak a s čím stěžovatelka pracovala těsně před a v průběhu incidentu s poškozenými.

23. Okresní soud tak nevzal za prokázané, že by se stěžovatelka dopustila předmětného skutku, a celý incident nemohl být hodnocen ani jako výtržnictví, neboť šlo o vzájemný konflikt, který svědkové nevnímali jako pohoršující, např. svědek K. uvedl, že necítil potřebu do něj jakkoliv zasahovat. Protože okresní soud nenalezl žádný přestupek, jehož znaky by za takových okolností předmětný skutek naplňoval, rozhodl tak, že stěžovatelku zprostil obžaloby.

24. Proti tomuto rozsudku se v neprospěch stěžovatelky odvolal státní zástupce a na podkladě jeho odvolání krajský soud v neveřejném zasedání usnesením ze dne 29. 7. 2021, č. j. 9 To 192/2021-341 (dále jen „třetí usnesení krajského soudu“), podle § 258 odst. 1 písm. b) trestního řádu napadený rozsudek zrušil a podle § 259 odst. 1 trestního řádu vrátil věc okresnímu soudu s tím, aby ji znovu projednal a rozhodl. Krajský soud dospěl k závěru, že skutkové závěry okresního soudu jsou nepřesvědčivé a že tento zcela rezignoval na řádné a logické vyhodnocení provedených důkazů tak, aby odpovídalo § 2 odst. 5, odst. 6 trestního řádu a na povinnost řádného odůvodnění rozsudku podle § 125 odst. 1 trestního řádu. Okresní soud nerespektoval výhrady krajského soudu a místo toho, aby v případě, že shledal v předmětném skutku alespoň nějaké protiprávní jednání, přistoupil k úpravě popisu skutku tak, aby věc bylo možno postoupit k řízení o přestupku, zvolil nejjednodušší řešení a stěžovatelku zprostil při nezměněném popisu skutku. Učinil tak paradoxně přesto, že bez změny skutkových zjištění předtím ve stejném předmětném skutku protiprávní jednání v podobě přestupku spatřoval.

25. Dále krajský soud uvedl, že ačkoliv při aplikaci zásady subsidiarity trestní represe zakotvené v § 12 odst. 2 trestního zákoníku a při neshledání naplnění znaků žádného přestupku okresní soud vyhodnotil předmětný skutek jako jednání beztrestné, rozhodl tak, že stěžovatelku zprostil obžaloby podle § 226 písm. a) trestního řádu, tedy nikoliv proto, že předmětný skutek není trestným činem, ale proto, že se nestal. Dále krajský soud okresnímu soudu připomněl závěry rozhodovací praxe k popisu skutku a k rozhodování postupem podle § 222 odst. 2 trestního řádu. Okresní soud měl přistoupit ke změně popisu skutku, neboť jím je v následném správním řízení správní orgán vázán.

26. Krajský soud nepovažoval ani nyní za nutné doplnění dokazování, ale uložil okresnímu soudu, aby: *„...se opětovně, a to se vší pečlivostí, zaměřil na objasnění způsobu jednání obžalované, přičemž závěry, které nebudou vzbuzovat důvodné pochybnosti, může přijmout pouze za situace, pokud provedené důkazy řádně a v rámci zásad formální logiky vyhodnotí, tedy uvede, které skutečnosti a na základě jakých důkazů má za prokázané a jakými úvahami se řídil při hodnocení provedených důkazů, zejména pokud si vzájemně odporují.“*

E) Napadená rozhodnutí

27. Okresní soud následně ústavní stížností napadeným rozsudkem ze dne 20. 10. 2021, č. j. 14 T 32/2020-350, stěžovatelku uznal vinnou ze spáchání přečinu výtržnictví podle § 358 odst. 1 trestního zákoníku a podle stejného ustanovení ji odsoudil k trestu odnětí svobody v délce trvání dvou měsíců, jehož výkon podle § 81 odst. 1 trestního zákoníku a § 82 odst. 1 trestního zákoníku podmíněně odložil na zkušební dobu v délce trvání jednoho roku. V popisu skutku tohoto rozsudku je uvedeno, že stěžovatelka: *„...vyšla*

před pozemek s dřevorubeckým kalačem o délce topůrka 90 cm a 26 cm velkou štípací ocelovou částí, který držela obouruč a ze vzdálenosti cca jeden metr od poškozené křičela, že jí rozmlátí vozidlo, a dále ji vyzývala slovy ‚Pojď, rozdáme si to, pojď, já se tě nebojím, ‘ čehož byly svědky děti poškozené, které byly v důsledku nastalé situace vystresované a brečely.“

28. Za nezměněného stavu dokazování a téměř nezměněné reprodukce skutkových zjištění v odůvodnění napadeného rozsudku vzal spáchání předmětného skutku stěžovatelkou okresní soud za prokázané. Jako ve svých předchozích rozhodnutích vyšel z toho, že nelze jednoznačně určit, jaké nadávky a kým byly v průběhu incidentu vyřčeny, stejně jako odkdy byly na místě přítomny děti, které to byly a čeho byly svědkem, proto uzavřel, že na místě byly zkrátka nějaké děti přítomny. Vzal za prokázané, že stěžovatelka měla při incidentu v ruce kalač, avšak nebylo zjištěno, co přesně s ním činila, konflikt byl vzájemný a ze strany poškozených veden i s diskriminačním pretextem. Okresní soud proto vzal za prokázanou jen výhrůžku stěžovatelky ohledně vozidla poškozené a výzvu „ať si to rozdají“, a to především z výpovědi poškozené, která tuto výhrůžku popsala, a také z toho, že sama stěžovatelka připustila, že poškozené sdělila, že jinde by to řešili propíchnutými koly. Taktéž přítomnost dětí při incidentu vyvodil soud především z výpovědi poškozené.

29. Okresní soud v napadeném rozsudku vyvození rozhodujících skutkových závěrů z výpovědi poškozené toliko stroze konstatoval, výslovně však nijak neodůvodnil, co jej vedlo ke změně vyhodnocení výpovědi poškozené, ani se nevypořádal se svými detailními dřívějšími úvahami, proč spáchání předmětného skutku nevezal za prokázané. Právní kvalifikaci zdůvodnil okresní soud tím, že šlo o vzájemný konflikt, který ovšem stěžovatelku neopravňoval k takovémuto verbálnímu napadání poškozené, přičemž její verbální útoky byly zintenzivněny tím, že stěžovatelka držela v ruce kalač, což okresní soud považoval za zásadní. Dále okresní soud uvedl úvahy o tom, proč jednání stěžovatelky podle jeho názoru naplňuje znak „výtržnosti“ podle § 358 odst. 1 trestního zákoníku, a nikoliv přestupku.

30. Stěžovatelka a v její neprospěch státní zástupce brojili proti tomuto rozsudku odvoláním, které krajský soud svým napadeným usnesením ze dne 26. 1. 2022, č. j. 9 To 1/2022-376, podle § 256 trestního řádu zamítl. Krajský soud odmítl stěžovatelčiny úvahy o tom, že okresní soud rezignoval na jakoukoliv vlastní úvahu v důsledku opakovaného tlaku ze strany krajského soudu, neboť podle svého názoru krajský soud toliko v mezích pokynu odvolacího soudu vytyčených trestním řádem přípustným způsobem upozorňoval na vnitřní rozpornost provedených důkazů, z nichž okresní soud některé privilegoval. Dále krajský soud v podstatě jen zrekapituloval svůj dosavadní postup a vady vytčené okresnímu soudu. Se skutkovými i právními závěry okresního soudu se krajský soud ztotožnil a jeho postup při zjišťování skutkového stavu považoval za souladný s požadavky plynoucími z trestního řádu. K námitce nepřípustnosti obcházení pravidel pro výpověď obviněné v trestním řízení výsledkem zasahující policistky o tom, co jí na místě stěžovatelka sdělila, poukázal okresní soud na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2014, sp. zn. 7 Tdo 1113/2014.

31. Stěžovatelka se domáhala zrušení tohoto usnesení dovoláním, které Nejvyšší soud napadeným usnesením ze dne 27. 7. 2022, č. j. 6 Tdo 574/2022-408, podle § 265i odst. 1 písm. e) trestního řádu odmítl. Podle Nejvyššího soudu stěžovatelka nenapadala skutková zjištění učiněná okresním soudem, ale toliko postup krajského soudu, který

údajně okresní soud nutil k vydání odsuzujícího rozsudku. Nejvyšší soud zastával názor, že takováto námitka by mohla obstát, pokud by postup odvolacího soudu byl v rozporu s právem stěžovatelky na soudní ochranu v intencích nálezu sp. zn. I. ÚS 1365/21 ze dne 22. 2. 2022, nicméně s právním názorem vyjádřeným v tomto nálezu byl postup krajského soudu podle Nejvyššího soudu v souladu. Krajský soud totiž okresnímu soudu neukládal, k jakým konkrétním skutkovým zjištěním má dospět. Ve svých prvních dvou napadených usneseních reagoval pouze na nedostatečně odůvodněné právní závěry ohledně aplikace zásady subsidiarity trestní represe, tedy jeho pokyny se nijak netýkaly skutkových zjištění; vyjadřoval-li se ke skutkovým zjištěním, pak jen zcela přípustným způsobem z hlediska povinnosti okresního soudu hodnotit důkazy způsobem podle § 2 odst. 5, odst. 6 trestního řádu. Žádné extrémní rozpory mezi provedenými důkazy a skutkovými zjištěními Nejvyšší soud neshledal. Ztotožnil se i se závěry soudů nižších stupňů o nemožnosti aplikovat na stěžovatelčin případ § 12 odst. 2 trestního zákoníku.

IV. Argumentace stěžovatelky, účastníků řízení a vedlejších účastníků řízení

A) Argumentace v ústavní stížnosti

32. Stěžovatelka ve své obsáhlé ústavní stížnosti nejprve konstatuje splnění procesních předpokladů jejího věcného posouzení, následně zevrubně popisuje předchozí průběh řízení a komentuje napadená i předchozí rozhodnutí, následně přikročuje k předložení vlastní centrální námitky, již je porušení jejích výše specifikovaných ústavně zaručených základních práv v důsledku nepřipustného zasahování krajského soudu do skutkových zjištění okresního soudu a navazující podvolení se okresního soudu tomuto ústavně neakceptovatelnému tlaku, jakož i jeho aprobeace Nejvyšším soudem. Stěžovatelka podrobně představuje a rozebírá judikaturu Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ELSP“) a Ústavního soudu, zejména východiska mezi korekce činnosti soudu prvního stupně odvolacím soudem v oblasti dokazování a zjišťování skutkového stavu, vyjádřená především v nálezu sp. zn. I. ÚS 1365/21 ze dne 22. 2. 2022, a dospívá k závěru, že postup krajského soudu je s nimi v rozporu.

33. Okresní soud opakovaně dospěl k závěru pro stěžovatelku příznivému, a pouze v důsledku nepřipustného tlaku krajského soudu ji nakonec uznal vinnou. Podle stěžovatelčina názoru si krajský soud učinil úsudek o její vině již při vydání svého prvního usnesení, a toto své stanovisko v průběhu dalšího řízení jen doplňoval v tomto duchu. Odlišně od okresního soudu hodnotil zejména výpovědi svědků M. a K., které účelově vytrhával z kontextu ve stěžovatelčin neprospěch, ve svém druhém usnesení ignoroval nově okresním soudem učiněná skutková zjištění a jen zopakoval své původní stanovisko, ve svém třetím usnesení postupoval stejně a zcela ignoroval i argumentaci okresního soudu, který konkrétně na výtky krajského soudu reagoval a již po okresním soudu ani nežádal, aby jakkoliv doplnil či zopakoval dokazování. V napadeném usnesení pak krajský soud nijak nerefletoval skutečnost, že okresní soud dospěl k odlišným skutkovým zjištěním než v předchozích rozhodnutích, aniž by jakkoliv oproti původnímu stavu doplnil dokazování. Sám okresní soud přitom ve zprošťujícím rozsudku upozornil krajský soud, že jím provedené hodnocení shora uvedených svědeckých výpovědí je vytržené z kontextu.

34. Krajský soud přitom sám žádné dokazování neprováděl, s výjimkou napadeného usnesení byla všechna jeho předchozí rozhodnutí vydána v neveřejném zasedání. Přesto se krajský soud odchýlil od skutkových zjištění okresního soudu a důkazy provedené

v hlavním líčení bez jejich zopakování hodnotil odlišně, jinak než okresní soud si bez jejich vyslechnutí vyhodnotil i věrohodnost stěžovatelky a svědků, a to ke stěžovatelčině tíži. Oproti tomu okresní soud postupoval až do vydání napadeného rozsudku jen v souladu se svým vnitřním přesvědčením na základě před ním provedeného dokazování, vyhověl všem pokynům krajského soudu k doplnění dokazování a s provedenými důkazy se vypořádal dostatečně.

35. Stěžovatelka rekapituluje, že ve věci bylo vydáno dohromady celkem devět rozhodnutí okresního a krajského soudu, přičemž až v napadeném rozsudku se okresní soud podvolil tlaku krajského soudu a uznal stěžovatelku vinnou, aniž by však jakýmkoliv způsobem doplnil dokazování. Z jeho napadeného rozsudku je zřejmé, že okresní soud zcela rezignoval na jakékoliv hodnotící úvahy a pouze převzal závěry krajského soudu, čímž došlo k potlačení jeho autonomního rozhodování. Krajský soud tento výsledek pochopitelně akceptoval, čímž byla stěžovatelka *de facto* připravena o odvolání jakožto účinný prostředek nápravy.

36. Stěžovatelka rovněž upozorňuje, že vyhovující nálezy sp. zn. IV. ÚS 541/21 ze dne 26. 10. 2021, sp. zn. IV. ÚS 2718/21 ze dne 8. 2. 2022 a sp. zn. I. ÚS 1365/21 ze dne 22. 2. 2022, v nichž všech Ústavní soud shledal zásahy odvolacího soudu do činnosti soudu prvního stupně neústavními, se týkaly stejného odvolacího senátu krajského soudu, a to toho, v jehož postupu a rozhodnutí má svůj původ i nynější ústavní stížnost.

37. Nejvyššímu soudu pak stěžovatelka vytýká, že postup krajského soudu nesprávně vyhodnotil tak, že tento neukládal okresnímu soudu žádné závazné pokyny ohledně skutkových závěrů, nýbrž že okresní soud nesprávně na nezměněném skutkovém základě shledával, že jde o přestupek, případně že je na místě aplikace § 12 odst. 2 trestního zákoníku, nebo že se skutek nestal. Podle stěžovatelky tento závěr nemůže obstát, neboť podstatu věci nepředstavovaly otázky kvalifikace předmětného skutku jako přestupku či aplikace zásady subsidiarity trestní represe, ale zásahy do skutkových zjištění okresního soudu krajským soudem, přehodnocování důkazů atd. Stěžovatelka se proto neztotožňuje s názorem Nejvyššího soudu, že ani první dvě usnesení krajského soudu nepřipustně do sféry okresního soudu nezasáhla, neboť údajně reagovala jen na jeho nepřesvědčivou argumentaci. Stěžovatelka tak míní proto, že na výtky krajského soudu okresní soud zejména ve svém druhém usnesení reagoval zcela adekvátně, aniž by dospěl k jinému rozhodnutí ve věci samé než ve svém prvním usnesení.

38. Připustil-li podle Nejvyššího soudu krajský soud výslovně i odlišná skutková zjištění, šlo v náhledu stěžovatelky pouze o prázdnou frázi, neboť je evidentní, že krajský soud žádné změny skutkových zjištění v její prospěch nepřipouštěl. S Nejvyšším soudem stěžovatelka nesouhlasí ani v tom, že mezi krajským a okresním soudem nepanoval rozpor ohledně skutkových zjištění, neboť např. stěžejní otázka, zda se měla stěžovatelka přibližovat k poškozené s kalačem napřaženým obouruč nad hlavou, či zda měla přijít se spuštěným kalačem a následně se vrátit zpět na svůj pozemek, byla krajským soudem zjevně zodpovězena jinak než okresním soudem.

39. Nejvyšší soud rovněž podle stěžovatelky ignoruje vlastní judikaturu k otázce procesní (ne)použitelnosti výpovědí zasahujících policistů ohledně skutečností, které měli, či neměli přítomni na místě po jejich příjezdu sdělit.

B) Vyjádření ostatních účastníků a vedlejších účastníků řízení

40. Ústavní soud si vyžádal od okresního soudu spisový materiál, jímž ověřil průběh řízení před obecnými soudy tak, jak je rekapitulován výše v části III. tohoto nálezu, a vyzval k vyjádření ostatní účastníky a vedlejší účastníky řízení.

41. Ve věci činná samosoudkyně okresního soudu ve svém vyjádření poukázala zejména na obsah prvního a druhého usnesení okresního soudu a zprošťujícího rozsudku. Sděnila, že tato rozhodnutí učinila i podle názoru krajského soudu na základě dostatečně zjištěného skutkového stavu, provedené důkazy hodnotila jednotlivě i v jejich vzájemném souhrnu podle svého vnitřního přesvědčení a při respektu k zásadám *in dubio pro reo* a subsidiarity trestní represe. Napadený rozsudek vydala toliko na pokyn krajského soudu z obavy o odnětí věci krajským soudem, neboť se tak již v minulosti několikrát stalo, přičemž nešlo podle jejího soudu o vyjádření závazného právního názoru krajským soudem, ale o neakceptaci jiného než odsuzujícího rozhodnutí. Závěrem samosoudkyně vyjádřila, že si však netroufá hodnotit, zda napadená rozhodnutí jsou, či nejsou protiústavní, a toto posouzení tedy nechává na Ústavním soudu.

42. Krajský soud prostřednictvím předsedy ve věci činného senátu rozhodně odmítl stěžovatelčinu argumentaci, že by okresní soud k čemukoliv nutil, již považuje toliko za snahu o prosazení jejího jednostranného pohledu na tuto trestní věc. Krajský soud vždy postupoval v mezích, které mu při vydání pokynů okresnímu soudu trestní řád vytyčil, a odkázal na obsah svého napadeného usnesení i předchozích usnesení, která v této věci vydal.

43. Nejvyšší soud prostřednictvím předsedy senátu činného v dané věci odkázal na příslušné pasáže odůvodnění svého napadeného rozhodnutí ke stěžovatelčiným námitkám, které předložila shodně v dovolání i v ústavní stížnosti, a jejich finální posouzení ponechal na Ústavním soudu. Nad rámec toho pouze doplnil, že výsledný popis skutku, který krajský soud akceptoval, neobsahoval informaci o tom, že by stěžovatelka mávala sekerou nad hlavou nebo někomu vyhrožovala ublížením na zdraví, proto nelze zcela důvodně tvrdit, že by se krajský soud snažil prosadit vlastní skutková zjištění. Nejvyšší soud rovněž nesouhlasí se stěžovatelkou v tom, že by se v řízení o odvolání měla uplatňovat vázanost odvolacího soudu skutkovými zjištěními soudu prvního stupně, neboť takový požadavek nevyplývá z trestního řádu a značně by omezil možnost brojit odvoláním proti prvostupňovým rozsudkům; že by se před Nejvyšším soudem nemohla vůbec domáhat nápravy skutkových vad a že Nejvyšší soud nepostupoval v souladu s vlastní judikaturou, neboť námitku nepoužitelnosti výpovědí zasahujících policistů svým dovoláním stěžovatelka nevznesla. Závěrem Nejvyšší soud shrnul, že nedospěl k závěru, že by krajský soud směřoval k prosazení vlastní skutkové verze, a upozornil, že stěžovatelka sice využila dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu, ale argumentačně jej odůvodnila toliko kritikou vůči procesnímu postupu odvolacího soudu, nikoliv však extrémním rozporem mezi provedenými důkazy a skutkovými zjištěními. Ústavnímu soudu navrhl, aby ústavní stížnost zamítl.

44. Okresní státní zastupitelství Praha - západ se ve stanovené lhůtě ani po ní k ústavní stížnosti nevyjádřilo, čím se v souladu s poučením ve výzvě k vyjádření vzdalo postavení vedlejšího účastníka v řízení o ústavní stížnosti.

45. Stejně tomu bylo i u Krajského státního zastupitelství v Praze.

46. Za Nejvyšší státní zastupitelství se vyjádřil nejvyšší státní zástupce, který text ústavní stížnosti shledal téměř totožným s textem jejího dovolání, a proto odkázal na vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství v řízení o dovolání před Nejvyšším soudem. Stěžovatelka neoznačila žádná konkrétní skutková zjištění jako neprokázaná, toliko zcela obecným způsobem poukázala na to, že opakované vrácení věci může být formou nátlaku a na celkový počet nepravomocných rozhodnutí. Ústavnímu soudu navrhl, aby ústavní stížnost odmítl.

C) Replika stěžovatelky

47. Ústavní soud zaslal stěžovatelce tato vyjádření k replice.

48. Stěžovatelka tohoto svého práva využila. Proti vyjádření Nejvyššího soudu se vyjádřila v tom směru, že řádně označila rozpor mezi svými tvrzeními a tvrzeními poškozených, která byla diametrálně odlišná, přičemž z hlediska § 2 odst. 6 trestního řádu bylo klíčové hodnocení věrohodnosti těchto osob. Dovolací důvod podle § 265b odst. 2 trestního řádu pak podle stěžovatelky v její kauze nebyl dán, neboť dokazování bylo provedeno kompletně, závěry napadeného rozsudku byly navázány na provedené důkazy a stěžovatelčina námitka napadala způsob hodnocení věrohodnosti výpovědí, což samo o sobě zmíněný dovolací důvod naplnit nemůže. K odlišnému hodnocení věrohodnosti došlo v důsledku nepřipustného zásahu krajského soudu, který stěžovatelka v dovolání namítla výslovně. Nelze podle ní tedy uzavřít, že by nevyužila všechny prostředky k ochraně svých práv. Stěžovatelka nesouhlasí ani s tím, že podle Nejvyššího soudu vypuštění mávání sekerou nad hlavou a výhrůzek z popisu skutku nesvědčí o tom, že by se odvolací soud nesnažil domoci prosazení své preferované skutkové verze. Opakovaně totiž uložil okresnímu soudu, který tyto okolnosti nevzal již napoprvé za prokázané, aby se jimi dále zabýval.

49. Na vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství stěžovatelka reagovala tím, že poukazovala v rozhodnutích vydaných v její věci zcela konkrétně na skutečnosti svědčící o nátlaku krajského soudu na okresní soud. Napadat skutková zjištění stěžovatelka z výše uvedených důvodů nemohla, neboť Nejvyšší soud jimi byl vázán, mohla tedy toliko namítat způsob jejich dosažení v důsledku uvedeného nátlaku. Rozpory mezi její verzí a verzí poškozených, které byly předmětem neshod mezi okresním a krajským soudem, jsou dle stěžovatelky z napadených rozhodnutí jasně patrné.

50. K vyjádření okresního soudu stěžovatelka uvedla, že z něj jednoznačně vyplývá, že napadený rozsudek byl vydán v důsledku nátlaku krajského soudu.

V. Posouzení Ústavním soudem

51. Pravomoc Ústavního soudu v řízení o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí orgánu veřejné moci je založena čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) jen tehdy, jestliže tímto rozhodnutím došlo k zásahu do ústavně zaručených práv a svobod. Jakékoliv jiné vady takového rozhodnutí se nachází mimo přezkumnou pravomoc Ústavního soudu, a tomu je tak zapovězeno se jimi zabývat, i kdyby je snad v rozhodované věci shledal. Ústavní soud totiž nestojí nad ústavou, nýbrž podléhá stejné povinnosti respektovat ústavně zakotvenou dělbu moci, jako kterýkoliv jiný orgán veřejné moci. Proto se musí důsledně vystříhat svévole a bedlivě dbát mezi svých pravomocí svěřených mu Ústavou, jinak by popřel samotný smysl své existence

jakožto soudního orgánu ochrany ústavnosti. V řízení o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí orgánu veřejné moci je tak Ústavní soud povinen vždy nejprve zkoumat, zda jsou ústavní stížností napadená rozhodnutí způsobilá k vlastnímu meritornímu přezkumu, tedy zda těmito rozhodnutími vůbec mohla být porušena ústavně garantovaná práva či svobody stěžovatelky či stěžovatele. Pakliže Ústavní soud dospěje k závěru, že tomu tak není, ústavní stížnost odmítne podle ustanovení § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu.

52. V nynější věci tak však Ústavní soud nepostupoval. Stěžovatelka vznesla relevantním způsobem námitku, že krajský soud při ukládání pokynů okresnímu soudu vybočil z mezí ústavní konformity tak, jak je vytyčil Ústavní soud ve své dřívější judikatuře. *A priori* tato námitka vzhledem k rekapitulaci nynější věci provedené výše v části III. tohoto nálezu nepůsobí zjevně neopodstatněně a po posouzení obsahu napadených rozhodnutí, předchozích rozhodnutí, stěžovatelčiny argumentace, vyjádření ostatních účastníků a vedlejších účastníků řízení a spisového materiálu dospěl Ústavní soud k závěru, že stěžovatelčina klíčová námitka je důvodná, neboť krajský soud svým postupem ústavně nepřijatelným způsobem zasáhl do procesu dokazování a ustalování skutkového stavu okresním soudem, čímž porušil stěžovatelčino ústavně zaručené základní právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a princip presumpce neviny podle čl. 40 odst. 2 Listiny, a tímto porušením zatížil svůj napadený rozsudek i okresní soud tím, že se krajskému soudu podvolil, jakož i Nejvyšší soud tím, že proti tomuto postupu nezakročil.

53. Jak Ústavní soud uvedl již v bodech 46. a 47. nálezu sp. zn. I. ÚS 1365/21 ze dne 22. 2. 2022, který se týkal typově podobné situace namítaného porušení základních lidských práv v důsledku nepřijatelného pokynu odvolacího soudu, napadená rozhodnutí nelze vnímat odděleně od rozhodnutí předchozích, jež v době jejich vydání nemohla stěžovatelka napadnout ústavní stížností, neboť trestní řízení stále probíhalo, a i po vydání napadeného usnesení Nejvyššího soudu by byl krajně problematický přezkum jak všech dřívějších ve věci vydaných meritorních rozhodnutích okresního soudu a rozhodnutích krajského soudu o opravných prostředcích proti nim, tak přezkum toliko rozhodnutí krajského soudu. V prvním případě by stěžovatelka byla nucena napadat i rozhodnutí, která byla v její prospěch, ve druhém by napadala jen některá rozhodnutí na sebe časově i procesně navazující a vytvářející jednu neporušitelnou linii procesního vývoje.

54. Stejně jako v nálezu sp. zn. I. ÚS 1365/21 ze dne 22. 2. 2022 tak Ústavní přihlédl i k předchozímu procesnímu vývoji tak, jak byl zrekapitulován výše v části III. tohoto nálezu, ačkoliv stěžovatelka předmětem přezkumu Ústavního soudu učinila toliko napadená rozhodnutí, neboť se argumentačně zaměřila především na rozhodnutí jim předcházející a na postup krajského soudu při jejich vydávání. Při formulaci výroku se však Ústavní soud v souladu s *petitem* zabýval toliko napadenými rozhodnutími.

A) Obecná východiska

55. Ústavní soud v části V. právě připomenutého nálezu sp. zn. I. ÚS 1365/21 ze dne 22. 2. 2022 podrobně vymezil obecná východiska problematiky ústavních mezi pokynu odvolacího soudu týkajících se dokazování a skutkových zjištění při zrušení rozsudku soudu prvního stupně a v plném rozsahu na ni odkazuje i nyní. Tato východiska je totiž *mutatis mutandis* možno vztáhnout i na pokyny stížnostního soudu podle § 149 odst. 6 trestního řádu (viz nálezu sp. zn. I. ÚS 1365/21 ze dne 22. 2. 2022, bod 75.).

56. I pozdější rozhodovací praxe zdůrazňuje, že rozdílný náhled na hodnocení důkazů odvolacím soudem oproti soudu prvního stupně, nedopustil-li se v tomto procesu tento zjevného logického pochybení, nezakládá důvod zásahu odvolacího soudu proti rozhodnutí soudu prvního stupně (srov. např. nález sp. zn. I. ÚS 2085/21 ze dne 5. 4. 2022).

57. Zejména je třeba zdůraznit, že neústavním ve shora nastíněném smyslu není jen takový pokyn odvolacího soudu, jímž je soudu prvního stupně výslovně uložen určitý výsledek hodnocení důkazů, které provedl pouze soud prvního stupně (tj. aniž by dokazování sám doplnil či částečně zopakoval odvolací soud), či vyvození z nich konkrétního skutkového zjištění, nýbrž i takový pokyn, kterým odvolací soud usiluje o takový cíl zastřeně, zejména tím, že:

- mu ukládá nekonzistentní pokyny;
- po splnění předchozích pokynů přichází s novými, které se týkají skutečností či důkazů, ohledně nichž se od prvního rozhodnutí nic nezměnilo;
- mu nepřímou naznačuje, jaká skutková zjištění či způsob hodnocení konkrétních důkazů by před odvolacím soudem obstály;
- mu opakovaně ukládá hodnotit důkaz z různých hledisek, ačkoliv tak mohl učinit již napoprvé a od prvního provedení důkazu se podstatně nezměnila situace;
- mu uloží pokyn, který považuje za nezbytný pro objektivní objasnění věci, avšak poté, co jej soud prvního stupně nesplní, ale změní svá skutková zjištění ke spokojenosti odvolacího soudu, na jeho splnění netrvá;
- mu ukládá opakovaně neurčité a obecné pokyny (např. důkladněji zvážit, pečlivěji odůvodnit, více se zabývat) ohledně stejné skutečnosti či důkazu, bez ohledu na to, že soud prvního stupně v tomto směru vynaložil zvláštní úsilí a opakovaně se danou otázkou zabýval, byť pokaždé dospěl ke stejnému výsledku;
- vyjadřuje přímo či nepřímou svůj názor na spolehlivost důkazu (zejména na věrohodnost svědka, obviněného, spoluobviněného či znalce);
- operuje bez vlastního provedení dokazování otevřeně či implicitně se skutkovým zjištěním, které soud prvního stupně v dané věci vůbec nečinil, či je dokonce vyloučil;
- uplatňuje rozdílný standard přísnosti ve vztahu k argumentaci soudu prvního stupně podle toho, zda se týká skutkových závěrů, s nimiž sám souhlasí, či nikoliv;
- slevuje ze svých původně vysokých požadavků na odůvodnění, jakmile soud prvního stupně přijme jím preferované závěry, případně změnil-li soud prvního stupně svůj závěr, který původně logicky a přesvědčivým způsobem odůvodnil, akceptuje změnu takového závěru, která konvenuje jeho vlastnímu názoru, aniž by se soud prvního stupně vypořádal se svou původní argumentací a vysvětlil, proč se od ní nově odchýlil, atd. (viz nález sp. zn. I. ÚS 1365/21 ze dne 22. 2. 2021).

B) Aplikace obecných východisek na nynější případ

58. Ústavní soud konstatuje, že krajský soud kritériím ústavně konformního výkladu § 263 odst. 7 trestního řádu a § 264 odst. 1 trestního řádu nedostál. Okresní soud splnil pokyn krajského soudu na doplnění dokazování výslechem zasahujícího policisty a jedné ze sousedek, dokonce vyslechl i druhého zasahujícího policistu a dalšího souseda, což i krajský soud kvitoval jako úplné zjištění skutkového stavu. Rovněž se okresní soud ve svém druhém usnesení zabýval tím okruhem okolností, který podle názoru krajského soudu vyjádřeného v jeho prvním usnesení dostatečně nevzal do úvahy (zejména otázka iniciace konfliktu mezi stěžovatelkou a poškozenou, otázka nakládání stěžovatelky s kalačem atd.), a své závěry zdůvodnil. Následně již krajský soud neukládal okresnímu

soudu žádný další pokyn týkající se doplnění dokazování, ale toliko pokyny týkající se hledisek hodnocení již provedených důkazů a vypořádání se s údajnou nelogičností závěrů okresního soudu, případně týkající se procesního postupu ohledně úpravy skutku či právní kvalifikace a jim odpovídajícího výroku.

59. V první řadě Ústavní soud seznal, že okresní soud v rozhodnutích předcházejících napadenému rozsudku k hodnocení důkazů přistoupil velmi svědomitě a podrobně, logicky a racionálně své závěry zdůvodňoval a v zásadě svědomitě reagoval na výtky a pokyny krajského soudu. Vyložil, proč měl za to, že ani jednu z vzájemně protichůdných verzí průběhu konfliktu mezi stěžovatelkou a poškozenými nebylo možno vzít za bezpečně prokázanou, přičemž se zabýval zvláště psychickými okolnostmi na obou stranách konfliktu (viz shora bod 15.), že nezainteresovaní svědci, kteří konflikt vnímali, popřeli, že by slyšeli nějaké výhrůžky či že by viděli, že by poškozená držela kalač nad hlavou, že výpovědi sousedů neprokázaly konfliktní či vyhrocené chování stěžovatelky někdy v minulosti atd.

60. Krajský soud se sám s těmito závěry nijak nevypořádal a kvalifikovaně je nezpochybil, pouze poukázal na některé detaily, kterým podle jeho názoru okresní soud nepřiložil dostatečnou váhu. Přitom však, aniž by sám dokazování provedl, rozhoduje v neveřejném zasedání, skutkové závěry okresního soudu zjevně přehodnocoval, přičemž místy se dopustil dokonce nepodložených spekulací stojících v rozporu se zjištěným skutkovým stavem, jímž byl podle § 263 odst. 7 věty druhé trestního řádu vázán. Např. v bodě 5. prvního usnesení krajský soud vyvozuje z vyjádření svědka K. o problémech s parkováním v minulosti a o upozorňování řidičů, že by tak nečinil, kdyby stěžovatelka reagovala na tyto problémy klidně (viz shora bod 12.), a rovněž z toho, že svědkyně M. uvedla, že byla ráda, že přijela policie, učinil krajský soud vlastní závěr, že konflikt vnímala jako závažný. Okresní soud však v bodě 19. svého prvního usnesení uvádí zcela jednoznačný skutkový závěr, že jak svědek K., tak svědkyně M. při výslechu k soužití se stěžovatelkou potvrdili, že v minulosti nikdy stěžovatelka neměla konflikty, problémy ohledně parkování sice řešila, avšak vždycky v klidu.

61. Přesto na této abdukci krajský soud setrval i nadále (viz např. bod 9. jeho druhého usnesení), když uvedl, že reagovala-li stěžovatelka na z jejího pohledu nesprávné parkování tak, že vozidlo poškozené zablokovala kameny, a připustila-li sama, že při konfliktu zmínila, že jinde by to řešili propíchnutými koly, nesvědčí to o její snaze konflikt řešit mírně, jakož i že o její agresivitě svědčila i výpověď zasahujícího policisty, podle něž mu na výzvu k vydání věci stěžovatelka hodila k nohám kalač (srov. bod 10. druhého usnesení krajského soudu). Zasahující policista však podle skutkového zjištění okresního soudu (viz bod 15. druhého usnesení okresního soudu) výslovně potvrdil, že stěžovatelka nebyla agresivní, hození kalače nebylo učiněno agresivně, jen z hlasu stěžovatelky pochopil, že nechce, aby na místě byli policisté.

62. Krajský soud setrval na svých vývodech přesto, že k jeho výtce okresní soud doplnil dokazování i o výslech dalšího souseda, který potvrdil, že stěžovatelka v minulosti byla vždy nekonfliktní (viz bod 23. druhého usnesení okresního soudu) a přidal v bodě 24. svého druhého napadeného usnesení i odůvodnění týkající se původu konfliktu, v němž dospěl k závěru, že samotné umístění kamenů k předmětnému vozidlu nelze považovat za projev snahy vyvolat konflikt a že tento měl propuknout až poté, co začala být stěžovatelka urážena pro svou genderovou identifikaci, což vzal okresní soud za prokázáno jak výpověďmi svědků K. a M., tak nepřímo následně i zasahujících

policistů, kteří taková vyjádření potvrdili i v době, kdy se již na místě pohybovali.

63. Okresní soud také v souladu se zásadami bezprostřednosti a ústnosti z přímého pozorování způsobu gestikulace stěžovatelky ve stresové situaci při hlavním líčení dovodil, že není možno vyloučit, že i při hádce s poškozenými stěžovatelka s kalačem v ruce gestikulovala tak, že to mohlo působit, jako kdyby poškozeným vyhrožovala. Rovněž v reakci na námitky krajského soudu doplnil, že stěžovatelka poškozeným nevyhrožovala propíchnutím kol, pouze zmínila, že jinde by to tak řešili, jakož i jednoznačné prohlášení svědkyně M., že to, že byla ráda, když přijela policie, bylo kvůli tomu, co se odehrálo až po ukončení konfliktu (jednání svědka H. a jeho hádka se stěžovatelkou).

64. Krajský soud však setrval i přes tyto úvahy okresního soudu, které nepostrádají logičnost a přesvědčivost, nadále na svém stanovisku a ve svém třetím usnesení se věnoval zejména instrukci okresnímu soudu, jak má procesně postupovat vzhledem k úpravě popisu skutku, pokud bude opětovně věc postupovat k řízení o přestupku, a připomenutí východisek a podmínek aplikace § 12 odst. 2 trestního zákoníku. Ke skutkovým zjištěním mu pak pouze paušálně vytkl nedodržení požadavků § 2 odst. 5, odst. 6 trestního řádu, zopakoval, že již dříve uložil okresnímu soudu, aby se vypořádal: „...*přesvědčivým způsobem s věrohodností výpovědí*“ poškozených a aby se znovu „...*opětovně, a to se vši pečlivostí, zaměřil na objasnění způsobu jednání obžalované*...“, a konstatoval, že dosud se okresní soud nevypořádal se všemi okolnostmi významnými pro rozhodnutí ve věci samé a své závěry nedostatečně odůvodnil. Žádné konkrétní pokyny však za tímto účelem okresnímu soudu neuložil.

65. Je tedy nepochybné, že krajský soud si učinil na věc vlastní názor a že samostatně vyvozoval vlastní skutková zjištění z důkazů, které sám nikdy neprovedl, a své skutkové závěry se snažil prosadit proti závěrům, k nimž dospěl okresní soud.

66. Nepominutelným, ba naopak stěžejním faktem v nynější věci je, že okresní soud do odůvodnění napadeného rozsudku nevtělil žádnou úvahu, proč se od svého předchozího konstantně zastávaného hodnocení důkazů a z nich vyvozených skutkových zjištění nyní odchýlil, a to přesto, že do té doby vynakládal na odůvodnění svého závěru, že stěžovatelka není vinna, poměrně značné úsilí a přes opakované zásahy krajského soudu si za tímto výsledkem svého vnitřního přesvědčení a úplností, logičností a přesvědčivostí svých skutkových závěrů stál.

67. Přesto, že se do doby, po kterou odmítal okresní soud uznat stěžovatelku vinnou, krajský soud zaměřoval na jeho úvahy odůvodňující hodnocení důkazů a z nich vyvozených skutkových zjištění velmi pečlivě a kriticky, proti napadenému rozsudku neměl v tomto směru žádných výhrad, ačkoliv okresní soud nijak nevysvětlil, na čem své nynější závěry vlastně staví, a proč náhle vychází v podstatě toliko z výpovědi poškozené, ačkoliv do té doby zastával a podrobně vysvětloval stanovisko, že poškozená jako účastnice konfliktu nebyla ve své výpovědi objektivní a objektivní svědci její verzi nepotvrdili. Tento fakt vyvrací tezi krajského soudu, že si neutvořil vlastní názor na skutkový stav, k němuž okresní soud vmanévroval. Ústavnímu soudu nezbyvá než uzavřít, že za těchto okolností je jediným smysluplným vysvětlením, že okresní soud rezignoval na dosažení skutkového stavu podle vlastního vnitřního přesvědčení, ale že se podvolil neústavnímu tlaku krajského soudu. To ostatně ve vyjádření okresního soudu k ústavní stížnosti výslovně potvrdila ve věci činná samosoudkyně.

68. Na neodůvodněnost této náhlé změny vnitřního přesvědčení okresního soudu krajský soud přes stěžovatelčiny výtky naprosto nijak v napadeném usnesení nereagoval, toliko uvedl, že okresní soud nyní skutkový stav zjistil řádně, a ohradil se proti tomu, že by jej k závěru o stěžovatelčině vině donutil. Tím jednoznačně aplikoval na přezkum skutkových zjištění a jejich odůvodnění okresním soudem zcela nepoměrně nižší standard, než jaký kladl na jeho předchozí rozhodnutí, neboť nyní okresní soud učinil takové skutkové závěry, k nimž od počátku inklinoval krajský soud.

69. Ústavní soud tedy uzavírá, že krajský soud v nynější věci neústavně v rozporu s požadavky vyjádřenými v dřívější judikatuře Ústavního soudu zasahoval do skutkových zjištění okresního soudu s cílem přimět jej k odsouzení stěžovatelky, čímž porušil stěžovatelčino ústavně zaručené základní právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a princip presumpce nevinny podle čl. 40 odst. 2 Listiny.

70. Ústavní soud však zdůrazňuje, že jeho nynější právní závěry ani právní závěry vyjádřené v nálezu sp. zn. I. ÚS 1365/21 ze dne 22. 2. 2022 v žádném případě nesvědčí o dokazování a vyvozování skutkových zjištění toliko soudům prvního stupně ani nevylučují z rozsahu odvolacího přezkumu vady v těchto oblastech, jak správně připomněl Nejvyšší soud ve svém vyjádření. Takový požadavek z ústavního pořádku nevyplývá a nacházel by se v příkrém rozporu s § 258 odst. 1 písm. a) až písm. c) trestního řádu. Právní závěry Ústavního soudu nelze vykládat ani tak, že by umožňovaly patovou situaci, v níž by odvolací soud rušil rozhodnutí soudu prvního stupně pro nesouhlas s jeho skutkovými zjištěními, na kterých by soud prvního stupně tvrdošijně setrval, a odvolací soud by měl za to, že tyto právní závěry zabraňují i postupu podle § 262 trestního řádu. Takové uvážení na mrtvém bodě akceptovat nelze, neboť by zabraňovalo řádnému chodu trestní justice.

71. Byť se totiž v trestním řízení uplatňuje vertikální dělba moci v rámci judikativy, takže jednotlivé články soudní soustavy, které se na rozhodování v trestním řízení podílí, v něm plní odlišné úlohy, nelze odhlížet od toho, že dominantním rysem struktury této soustavy i úloh připadajících podle trestněprocesní úpravy jejím jednotlivým článkům, je hierarchická. Tomu odpovídá i princip dvojinstančnosti, který Ústavní soud nevykládá jen tak, že k jeho porušení může dojít zbavením možnosti přezkumu druhou instancí, ale rovněž nerespektováním jejích pokynů a závazných právních názorů první instancí [srov. např. usnesení sp. zn. Pl. ÚS 41/2000 ze dne 20. 2. 2001 (U 7/21 SbNU 493), nálezy sp. zn. Pl. ÚS 15/14 ze dne 26. 1. 2016 (N 12/80 SbNU 151; 71/2016 Sb.) či nálezy sp. zn. I. ÚS 615/01 ze dne 20. 3. 2002 (N 35/25 SbNU 273)]. Dokazováním ve věci samé včetně hodnocení důkazů přitom v trestním řízení ani podle současné podústavní právní úpravy nejsou pověřeny jen soudy prvního stupně, ale i soudy odvolací.

72. Koncepce současného trestního řízení tedy nejen umožňuje, ale preferuje, aby případné vady v dokazování či ve skutkových závěrech byly napravovány již v řízení o odvolání přímo odvolacím soudem, zatímco vrácení věci k novému projednání a rozhodnutí soudu prvního stupně platná a účinná právní úprava omezuje toliko na výjimečné případy, vyžadující opakování celého hlavního líčení či provádění rozsáhlého a obtížně proveditelného dokazování (srov. § 259 odst. 1 trestního řádu). Ostatně posílení apelačního principu novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. mělo za cíl mimo jiné právě ukončit „soubor instancí“ spočívající v opakovaném vrácení věci odvolacím soudem soudu prvního stupně, typické pro předchozí právní úpravu (srov.

např. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. B. Beck, 2013, s. 3079). I rozhodovací činnost Nejvyššího soudu tuto koncepci podporuje a vymezuje se kriticky vůči praxi odvolacích soudů, které se odpovědnosti za řádné zjištění skutkového stavu vzdávají s odkazem na to, že dokazování je doménou toliko soudů prvního stupně (srov. zejména usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 10. 2022, sp. zn. 7 Tdo 850/2022, schválené k publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek na zasedání trestního kolegia Nejvyššího soudu dne 15. 12. 2022).

73. Ústavní soud připouští, že současná zákonná úprava je poněkud nešťastná a kostrbatá tehdy, když je odvolací soud zbaven možnosti sám ve věci rozhodnout. Odvolací soud totiž může provádět dokazování i ve výraznějším rozsahu a v závislosti na jeho výsledcích měnit skutkový stav i způsobem podstatně měnícím rozhodnutí ve věci samé, ovšem přímý vliv na takové rozhodnutí to může mít jen tehdy, smí-li takové rozhodnutí odvolací soud vydat sám. V takovém případě problém nevzniká, neboť odvolací soud rozhoduje na podkladě skutkového stavu, který sestává ze skutkových zjištění, která učinil sám na základě vlastního dokazování v řízení o odvolání, a z těch skutkových zjištění, k nimž dospěl soud prvního stupně na základě důkazů, které sám odvolací soud neopakoval ani nedoplňoval, a tedy byl ohledně nich vázán závěry soudu prvního stupně podle § 263 odst. 7 věta druhá trestního řádu.

74. Pokud však odvolací soud stejným postupem docílí modifikace skutkového stavu, ale ve vydání rozhodnutí ve věci samé mu zabraňuje § 259 odst. 5 trestního řádu, zapovídající odvolacímu soudu uznat obžalovaného vinným, zprostil-li jej soud prvního stupně obžaloby, či těžším trestným činem, než jako mohl učinit soud prvního stupně, nezbyvá odvolacímu soudu než vrátit věc soudu prvního stupně, který jediný může takové rozhodnutí vydat. Pokud však v řízení o odvolání v takovém případě odvolací soud sám prováděl dokazování a dospěl k odlišným skutkovým zjištěním než soud prvního stupně, neřeší současná právní úprava výslovně otázku, jak má k takovým skutkovým zjištěním přistupovat soud prvního stupně poté, co je mu věc vrácena.

75. Je třeba vycházet z toho, že účel § 259 odst. 5 trestního řádu nespočívá v usměrňování způsobu, kterým se na skutkových zjištěních spolupodílí soud prvního stupně a soud odvolací, neboť trestní řád připouští, jak již výše uvedeno, aby skutkový stav, na kterém je založeno pravomocné rozhodnutí ve věci samé, byl s konečností ustálen až v řízení o odvolání. To platí dokonce i tehdy, když jeho výsledek bude v neprospěch obžalovaného (např. byl již uznán vinným v hlavním líčení a odvolací soud pouze sám napravuje vady, kterých se soud prvního stupně bez ohledu na správný výsledek dopustil, či ukládá-li odvolací soud stěžovateli přísnější trest, než jak učinil soud prvního stupně). Účelem tohoto ustanovení je zajištění práva na opravný prostředek v případech, kdy obžalovanému hrozí natolik horší výsledek řízení oproti řízení před soudem prvního stupně, že zájmy obhajoby vyžadují, aby obžalovaný ještě měl možnost proti němu argumentovat při současném zachování instančního přezkumu (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3088).

76. Jeho účelem tedy naopak není vyloučit ingerenci odvolacího soudu do procesu dokazování a vyvozování skutkových zjištění, neboť odvolací soud musí vrátit věc soudu prvního stupně v těchto případech i tehdy, když je skutkový stav zjištěn tak, že by sám o něm sám mohl rozhodnout, nebýt § 259 odst. 5 trestního řádu (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3088). Je přitom nepodstatné, zda je tomu tak proto, že soud prvního stupně zjistil skutkový stav

bezchybně a vada je spatřována v něčem jiném (např. v právním hodnocení), nebo zda řádného zjištění skutkového stavu bylo dosaženo až po doplnění dokazování odvolacím soudem).

77. Významná je i skutečnost, že, jak Ústavní soud již v minulosti připustil, ani v těchto případech právo na obhajobu a na odvolání nepřeváží nad vázaností právním názorem a pokyny odvolacího soudu. Pokud tedy nedošlo ke změně skutkového stavu a soud prvního stupně pouze v novém hlavním líčení nezměněný skutkový stav subsumuje pod právní normu v souladu se závazným právním názorem odvolacího soudu (tj. typicky uzná obžalovaného vinným z trestného činu, který původně sám v obžalovaném skutku nespatořoval), nejde o porušení práva na soudní ochranu ani na obhajobu jenom proto, že soud prvního stupně byl vázán právním názorem odvolacího soudu, takže možnosti argumentace v opakovaném hlavním líčení byly značně omezené (srov. např. nálezný sp. zn. Pl. ÚS 15/14 ze dne 26. 1. 2016 (N 12/80 SbNU 151; 71/2016 Sb.), bod 30.; či výslovně usnesení sp. zn. IV. ÚS 2773/18 ze dne 19. 3. 2019).

78. Vzhledem ke shora uvedené hierarchické výstavbě soustavy soudů a jejich pozic v trestním řízení, rozdělení dokazování mezi soud prvního stupně a odvolací soud, lze k této otázce uzavřít, že neprovede-li následně po vrácení věci odvolacím soudem soud prvního stupně v hlavním líčení nové dokazování, jehož výsledky takové skutkové zjištění odvolacího soudu zpochybňují, je jím vázán.

79. Zákaz ukládání pokynu odvolacím soudem k učinění konkrétního skutkového zjištění či k určitému způsobu hodnocení soudu prvního stupně takovému postupu nebrání, neboť tento zákaz se vztahuje toliko k situaci, v níž odvolací soud sám dokazování neprovedl, žádné skutkové zjištění neučinil a neústavně nutí soud prvního stupně ke konkrétnímu výsledku takových procesů v řízení před soudem prvního stupně. Neuplatní se ani ustanovení § 220 odst. 2 trestního řádu, podle nějž soud prvního stupně smí přihlížet jen ke skutečnostem, které byly probrány v hlavním líčení, a opírat se o důkazy, které strany předložily a provedly, případně které sám doplnil, neboť toto ustanovení je součástí toliko obecné úpravy hlavního líčení (tj. hlavní líčení před prvním řízením o odvolání), interakci soudu prvního stupně a odvolacího soudu nijak nepředvídá a týká se pouze vlastních skutkových závěrů soudu prvního stupně. Jeho účel je tedy odlišný a směřuje především k tomu, aby všechny důkazy, na jejichž základě byl ustálen skutkový stav, byly v hlavním líčení provedeny kontradiktorním způsobem za účasti stran při zachování jejich práv [srov. např. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2729; FENYK, J.; DRAŠTÍK, A. a kol. Trestní řád. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2017, k § 220. Citováno dle: ASPI (právní informační systém), body 18. a 19.]. Tomuto požadavku vyhovuje i předchozí provedení důkazu ve veřejném zasedání v řízení o odvolání, které poskytuje stranám obdobné garance.

80. Takový výklad § 220 odst. 2 trestního řádu, který by znemožňoval soudu prvního stupně skutkové závěry odvolacího soudu učiněné jím na podkladě řádně provedeného dokazování, které sám soud prvního stupně neprováděl, by v těchto situacích v rozporu se vším výše uvedeným nemoval možnost odvolacího soudu provádět dokazování, neboť k jeho výsledkům by soud prvního stupně vůbec nemohl přihlídnout, ačkoliv by byl jediným soudem, který by na jejich podkladě mohl učinit rozhodnutí ve věci samé. To by odporovalo systematickému výkladu a roli svěřené trestním řádem odvolacímu soudu při dokazování (viz výše) a nesporně to nebylo ani úmyslem zákonodárce, ani k tomu nezavdává žádnou příčinu objektivní recentní výklad a ani žádná jiná obecně uznávaná

metoda výkladu práva nevede k smysluplně odůvodněnému opačnému závěru.

81. Pokud však odvolací soud shora uvedeným způsobem sám doplní dokazování a změni skutková zjištění, ale uloží při vrácení věci soudu prvního stupně zopakování či doplnění dokazování či mu uloží takový pokyn, který předpokládá vyhledání a provedení dalších důkazů, nesmí soudu prvního stupně zakázat přehodnocení svých skutkových zjištění či zopakování důkazů, na jejichž základě k nim dospěl, neboť proces dokazování v takovém případě není ještě ukončen a soud prvního stupně je povinen jej řádně dokončit a hodnotit důkazy v souladu s § 2 odst. 5, odst. 6 trestního řádu. Závěr uvedený shora v bodě 78. se tedy uplatní jen tehdy, pokud je skutkový stav po doplnění či zopakování důkazů odvolacím soudem definitivně ustálen a vrácení věci soudu prvního stupně nepředpokládá žádné další dokazování.

82. Ústavní soud tedy shrnuje, že má-li odvolací soud důvodné pochybnosti o určitých skutkových zjištěních soudu prvního stupně, z ústavněprávního hlediska mu nic nebrání v tom, aby ve veřejném zasedání o odvolání při zachování všech garancí kontradiktornosti řízení a práva na obhajobu zopakoval důkaz či důkazy, z nichž soud prvního stupně tato skutková zjištění učinil, případně i další důkazy, které k nim měly být provedeny již v hlavním líčení, sám změnil skutkové závěry a na jejich podkladě v kombinaci se skutkovými závěry soudu prvního stupně, k nimž dokazování neprováděl, a tedy je ohledně nich vázán podle § 263 odst. 7 trestního řádu závěry soudu prvního stupně, dosáhl nového skutkového stavu a sám vydal rozhodnutí, které mu odpovídá.

83. V případě, že po takovéto změně skutkového stavu dospěje odvolací soud k závěru, že možnosti dokazování již byly vyčerpány, skutkový stav byl v rozsahu nutném pro rozhodnutí zjištěn bez důvodných pochybností a je na místě vydat takové rozhodnutí, které sám vydat nemůže z důvodu zákonné překážky podle § 259 odst. 5 trestního řádu, ústavní pořádek nebrání tomu, aby věc vrátil soudu prvního stupně a zavázal jej k tomu, aby obžalovaného uznal vinným určitým trestným činem.

84. Soud prvního stupně je v takovém případě povinen vycházet ze skutkového stavu tak, jak byl ustálen odvolacím soudem. To platí samozřejmě pouze s výhradou, že skutková zjištění zůstanou v hlavním líčení nezměněna, neboť odvolací soud nemůže ani v takovém případě zakázat soudu prvního stupně doplnění dokazování, vyžádá-li si to procesní vývoj. K takové potřebě mohou vést např. nově se objevivší, dříve nepředvídané poznatky, nicméně soud prvního stupně nesmí opakovat či doplňovat dokazování účelově jen proto, aby si formálně odůvodnil odchýlení se od těch skutkových zjištění, k nimž dospěl odvolací soud na podkladě vlastního dokazování.

VIII. Závěr

85. Nosné právní závěry tohoto nálezu, které jsou podle čl. 89 odst. 2 Ústavy závazné pro všechny orgány i osoby, jsou vyjádřeny v bodech 57., 69. a 82. až 84.

86. Ústavní soud projednal ústavní stížnost bez přítomnosti účastníků mimo ústní jednání dle § 44 zákona o Ústavním soudu *a contrario*, neboť od něj nebylo možno očekávat další objasnění věci a ani v něm nebylo třeba provádět dokazování. Jelikož Ústavní soud dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná, podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu vyslovil, která ústavně zaručená práva stěžovatelky a jaká ustanovení ústavního zákona byla porušena, a podle § 83 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu napadena

rozhodnutí zrušil.

87. Věc stěžovatelky se tak nyní vrátí k dalšímu řízení před okresní soud. V tomto řízení bude úkolem okresního soudu nyní znovu zhodnotit důkazy toliko v souladu se všemi relevantními zásadami dokazování v trestním řízení, zejména se zásadami volného hodnocení důkazů, materiální pravdy, bezprostřednosti a ústnosti a na základě toho dospět ke skutkovým závěrům, které budou odrážet jeho vnitřní přesvědčení. Předchozími pokyny krajského soudu, které v tomto nálezu Ústavní soud shledal neústavními, není vázán.

88. Ústavní soud podotýká, že není oprávněn předjímat výsledek předmětného trestního řízení, avšak dojde-li v jeho průběhu na opravná řízení, krajský soud je oprávněn ukládat okresnímu soudu pokyny v souladu s ústavně konformním výkladem ustanovení § 263 odst. 7 trestního řádu a § 264 odst. 1 trestního řádu tak, jak jej vymezila judikatura Ústavního soudu. Kromě toho je oprávněn sám zopakovat či doplnit dokazování ke skutkovým zjištěním okresního soudu, která považuje za nesprávná či nedostatečná, učinit vlastní skutková zjištění a uložit okresnímu soudu, aby tento výsledný skutkový stav (s výhradou jeho změny na podkladě potenciálního dalšího doplnění dokazování) právně posoudil podle právního názoru, kterým jej zaváže.

89. Proti případným pochybením v tomto směru, pokud by hypoteticky nastala, což samozřejmě rovněž Ústavní soud nemůže předjímat, je případně oprávněn zakročit i Nejvyšší soud v souladu se svou povinností střežit základní práva a svobody obviněných [srov. např. stanovisko pléna sp. zn. Pl.ÚS-st. 38/14 ze dne 4. 3. 2014 (ST 38/72 SbNU 599; 40/2014 Sb.), bod 26.; či nálezy sp. zn. I. ÚS 1365/21 ze dne 22. 2. 2022, bod 101.].

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 21. března 2023

Jan Filip
předseda senátu

Právní věty:

I. Porušení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) nepředstavuje jen takový pokyn odvolacího soudu, jímž soudu prvního stupně výslovně ukládá určitý výsledek hodnocení důkazů, které provedl pouze soud prvního stupně, či vyvození z nich konkrétního skutkového zjištění, nýbrž i takový pokyn, kterým odvolací soud usiluje o takový cíl zastřené. Má-li takový pokyn vést k odsouzení obviněného, představuje takový pokyn současně i porušení presumpce nevinu podle čl. 40 odst. 2 Listiny.

II. Z ústavněprávního hlediska nic nebrání tomu, aby odvolací soud v trestním řízení při veřejném zasedání o odvolání při zachování všech garancí kontradiktornosti řízení a práva na obhajobu zopakoval důkaz či důkazy, z nichž soud prvního stupně tato skutková zjištění učinil, a změnil odpovídající skutková zjištění. V případě, že po takovéto změně skutkového stavu dospěje odvolací soud k závěru, že možnosti dokazování již byly vyčerpány, skutkový stav byl v rozsahu nutném pro rozhodnutí zjištěn bez důvodných pochybností a je na místě vydat takové rozhodnutí, které sám vydat nemůže z důvodu zákonné překážky podle § 259 odst. 5 trestního řádu, ústavní pořádek nebrání tomu, aby věc vrátil soudu prvního stupně a zavázal jej k tomu, aby obžalovaného uznal vinným určitým trestným činem.

III. Soud prvního stupně je v takovém případě povinen vycházet ze skutkového stavu tak, jak byl ustálen odvolacím soudem, nevyžádá-li si procesní vývoj doplnění dokazování. K takové potřebě mohou vést např. nově se objevivší, dříve nepředvídané poznatky, nicméně soud prvního stupně nesmí opakovat či doplňovat dokazování účelově jen proto, aby si formálně odůvodnil odchýlení se od těch skutkových zjištění, k nimž dospěl odvolací soud na podkladě vlastního dokazování.